

КАПРАЛЬ ТИМКО

АБО

ЩО НАС ГУБИТЬ?

Народна м'єльодрама в 5-ох актах

І. МИДЛОВСЬКОГО.

ЦІНА 20 ЦЕНТІВ.

1918.

З друкарні „Свободи“ 83 Grand Street,
Jersey City, N. J.

КАПРАЛЬ

КАПРАЛЬ ТИМКО

АБО

ЩО НАС ГУБИТЬ?

Народна мєльодрама в 5-ох актах

І. Мидловського.

ЦІНА 20 ЦЕНТІВ.

ЗБІРКА
ІВАНА ЛУЧКОВА

1918
З друкарні „Свободи“ 83 Grand Street,
Jersey City, N. J.

РГ

3969

14895 Кз

1918

ДІЄВІ ОСОБИ:

ТАНАС НАГІРНИЙ,

РАФІЯ, його жена.

ОЛЯ, їх дочка.

ТИМКО, капраль.

ВАСИЛЬ, вояк.

ПРОКІП ГОРІШНИЙ, війт.

МИХАЙЛО ШТУДЕРНИЙ, присяжний.

БАЛТАЗАР СКОРИЦЬКИЙ, писар.

ГЕРШКО, арендар.

МИКИТА ДЖУС, селянин.

ПАНЬКО КОБРІВ, селянин.

МИХАСЬ, парубок.

ДІВЧАТА, ПАРУБКИ, СЕЛЯНИ.

Діє ся в бережанськiм селі.

ДІЯ 1.

(Сільська околиця. З правої сторони в глибині сцени керниця, з лівої сторони коршма.)

ЯВА 1.

ОЛЯ. (з коновкою коло керниці).

Спів 1.

Тужно серцю за миленьким,
Що десь в чужині
Пробуває і сумує
В далеких краї.

Ой коби той час вернув ся,
Як був враз зі мнов,
На чім сьвіт мені кляв ся
Присягав любов.

Ах чи так ще як давнійше
Споминає мене,
Чи та хвиля щасливійша
Пройшла в забутя...

Чи в чужині памятає,
Як го Оля любить!
Або з другою забавляєсь...
До серця голубить!...

О мій Боже милостивий
Він так не ділає,
Бо мій милий чорнобривий
Двох сердець не має!

О Боже! я тут забавила ся, а мати мусить вже добре чекати, щоб затопити, та воду приставити.

Бо-ж то так мило, так легко на серцю, коли хоч хвилю про Василя подумаю!.. (по хвили.) Гей, гей! скільки він разів тут мені сказав: люблю тя Олюню!... Скільки разів приглядалисьмо ся на себе — дивлячись в отсю воду... (приглядаєть ся воді). О мій любий Василечку — чи ти і спогадаєш, що я через тебе так помарніла, — що туга за тобою, дорогий голубе, так мене змінила... (задумує ся).

ЯВА 2.

Оля і Гафія.

ГАФІЯ. Ти ту Олю? Та я вже за тебе і налякала ся. Думалам собі, що Бог знає, тобі приключило ся...

ОЛЯ. Ні мамо! Та щоби могло стати ся?... От, заговорилам ся з дівчатами тай тому і забарилась...

ГАФІЯ. Іди-ж дитинко до дому, та затопи. Я небавком верну ся, лиш погляну за батьком — бо сусід має якусь орудку до него.

ОЛЯ. (відходячи). Добре моя мамко!

ЯВА 3.

Гафія сама.

ГАФІЯ. (дивить ся за відходячою). Тяжко і погадати, що з неї зробило ся!... Змарніла, зсушила ся — та тільки і дише, як прийде яка вісточка від Василя, та і її поздоровить... (по хвили) Добрий був парубок той Василь; чесний і працювитий... Та щоби хоч не змінив ся за той цілий час! Бож він і много видів і багато знати мусить, та може не хоче на мою бідну Олю і дивити ся, а стане собі глядіти якої пані!... О, не дай Господи сего нещастя для моєї дитини, — верни його давнійшого, а то її бідній прийшло би ся пропасти... (іде до коршми).

ЯВА 4.

Тимко і Василь (входять).

(Тимко одітий по військовому, — Василь по домашньому).

ТИМКО. Но камрат! Ми юж цу гавз!

ВАСИЛЬ. Так брате! Подякуймо Богу, що по тяжкій і довгій розлуці вертаєм здорові до родини, де кожде місце, кожда річ згадує минувші, щасливі гїта!

ТИМКО. Гальт, гальт, бо зрейтеру! Єй Богу, не можу зрозуміти, як тобі камрат можуть подобати ся ті бржидзкі штелюнгі! Таж ту все не так, як ся патрять!

Спів 2.

Яке чудне те село

І квартири вшицькі —

В Відни навіть не було

Хлівів, як ті бржицькі!

Ні комина, ні даху

Нїде не видати;

А віконця такі малі

Що аж темно в хаті!

Тут форшрифту не знайдеш

Нїде і на ліки, —

А в болото як зайдеш,

Пропав-есь на віки!

Видно що самі рекрути

Реглями не знають —

Сли тут навіть і будинку,

На дункель не мають:

Єще гастгавз той уйде,

Фрейд³ можна справляти!

Жид, як капраль надїде,

Буде шанувати!...

ВАСИЛЬ. О, не говори так брате! Правда що тут нема мурованих палат, але — засе ту всьо таке знакове, таке щире!... Подиви ся Тимку: тут в тім мі-

сци збиралисьмо ся в неділі і сьвята щоби погуляти, та натїшити ся разом до волі. Ту — при сій керници розмавляла Оля зі мною, а ту прощала ся заливаючи ся щирими слезами, коли судьба нас на довго розділяла... І не витати-ж тих місць з радістю? О — так! сто рази — так!

Спів 3.

Родимий краю,
Село родиме!...
Вас я витаю
Місця любимі
Зелені ниви
Ліси, могили!
Щасливі з вами
Дні м'ні уплили!

Мала хатино,
Стріхо старенька,
Мила родино,
Нене рідненька!
Вас повитати
Душа бажає, —
Більшої втіхи
В сьвіті не має!

І ти керничко
Сьвідку любови:
Витай сестричко —
Витай м'ні знову!
Скажи м'ні правду,
Скажи сьвятійшу,
Чи я ще знайду
Любов давнійшу?

ТИМКО. Доннерветтер камрат! Ти, хиба шпасуєш! Бо чи-ж може ще тепер тобі сподобати ся тота ганс Оля, колись такі феш та шиковні дівчата бачив? Та-ж твоя Оля, до них, як комісшуг до екстраштіфлів!

ВАСИЛЬ. Слухай Тимку! Я тобі не бороню вихваляти твоїх німок, та чешок. — Коли вони так

сподобали ся тобі, так повертай назад до них! — Але Олю з ними рівняти не позволю!

ТИМКО. Ого не так остро! Вже-ж відай забув до кого говориш! Габ ахт!...

ВАСИЛЬ. Твоє пановане, пане капраль, вже скінчило ся. — Попрашай ся з ним. — Досить накривдував ся ти в війську, но тепер вибий собі те з голови, тепер ми рівні!...

ТИМКО. (спускає з тоню). Но, но! Вже і розсердив ся. — То-ж я так тільки шпасіровав!... (до себе). Піжди рекрутське ухо! Побачим!

ЯВА 5.

Ті, Танас, Гафія і Гершко.

ТАНАС. (виходячи з корчми). Ти стара, як влізеш, все мені забаву перервати мусиш. Бувай здоров Гершку, небавком верну ся!...

ТИМКО. Та-ж то Танас і Танасиха! Гріст діх Готт! старий, сервус стара!

ГЕРШКО. А, ві гетс Тимку — як ся маєш Василь? Вус зег іх? То Тимко, пан капраль?

ТИМКО. Сервус, сервус!

ГАФІЯ. (приступаючи до Василя). Здоровий був Василю! Богу хвала щось вернув щасливо. То-ж то утіха буде, як Оля дізнає ся!...

ВАСИЛЬ. Чи вона здорова — чи весела! Скажіть пані матко, чи мене памятає?...

ГАФІЯ. Чи тебе памятає? І ти ще питаєш? Ходи, ходи зі мною!... Тож то ся утішить... Або ні. Чекай!... Я її нічого не скажу, а тут приведу. То-ж то буде радість, як тебе побачить! А як ти викраснів синку, який панський зробив ся, щобим і не спізнала!... Чекай, чекай хвильку, я зараз поверну...

ГЕРШКО. Ну, що там чувати ін дер Вінерштат! Як там моє швагер, гандлює з бики. А він до мене раз писав, що там був великий крах. Ти чув що за крах?

ТИМКО. Но, дас гейст зо... я!

ТАНАС. А се що той крах?

ГЕРШКО. Швагер мені писав, що великий шпекуляцій не удала ся і через те багато людей застрілило ся. Ну знаєте?

ТАНАС. То се той крах?...

ТИМКО. Но я, там в Відни по форштатах дуже ся забивають.

ОЛЯ. (за сценою). Василь, мамко, де він?

ВАСИЛЬ. О дорога Олю!...

ЯВА 6.

Ті, Оля і Гафія.

ГАФІЯ. Я і не видержала а все сказала...

ОЛЯ. Яка я щаслива Василечку, що тебе бачу! Ти не знаєш як мені без тебе було сумно — як я за тобою все тужила.

ВАСИЛЬ. Дорога голубко, як змарніла!...

ОЛЯ. То через тебе мій соколе!...

ЯВА 7.

Ті, парубки і дівчата.

ОЛЯ. Здоров Василю, як ся маєш Тимку — витайте, щосьте до нас загостили.

ВАСИЛЬ. Витайте братя, здорові дівчата. Спасибіг, що о нас не забули, та так щиро нас приймаєте.

ТИМКО. (придивляє ся Олі). Та Оля справді гарне дівча... Василь має рехт що її любить.

ДІВЧИНА. Який з того Тимка красний парубок? А як йому в тій одежи гарно!...

ПАРУБОК 1. Та скажіть нам, що там в світі чувати? Ви бо багато видіти мусіли.

ТИМКО. Що багато то є ріхтіг! Було ся в дейтшлянді, в венгерлянді!...

ПАРУБОК. Та чи то правда, що ті німці то самі пани?

ТИМКО. Но я! Не тільки німці, але і венгри —

то вшицько пани... кождей німець або і венгер на селі — то курить люльку і пє пиво!... А які дівчата — такі вам як дині — а вбирають ся в будний день, гей твоя дочка Гершку в шабас.

ТАНАС. То-ж з тобою мусіли не дуже заходити ся, звичайно, як з мужицьким сином.

ТИМКО. Вас альтер? Хи-баж ви не знаєте, що капраль в війску значить?

Спів 4.

Капраль має поважане
В капітанів, в офіцирів,
А його бєфель узнане
В фрайтрів і простих жовнірів!

Чи то хами, чи магнати,
Най хоч раз хто з них не стане
На його слова зважати —
Зараз штрофунок дістане!

Або коли вчені люди,
Що зовуть їх фрайвіліхи,
Не встають як капраль будить,
Нема вже для них потіхи.

Гайда зараз в рапорт з ними
Перед пана капітана,
А стають в сей час малими
І спускають з тону пана!

ТАНАС. Табо-ж ти і розмовити ся з ними не потрафив — тож як міг заходити ся?

ТИМКО. То є ріхтіг, що не умів, але хто зістане капралем, той гляйх говорити мусить по німецьки, як ся патрїть!

ПАРУБОК 1. Щасливий ти Тимку — що так всіляко виучив ся, ніхто тебе в поле не виведе, ніхто не змудрує, а нас, хто і не захоче, то ошукає. — А до панів нам неученим і не приступай.

ВАСИЛЬ. Чи мислите, що той, що свою мову калічить, то вже і мудрійший від других? О ні, братя, — бачив я людий всіляких, бачив і учених, що всі

школи перейшли, а до нас так красно по нашому говорили, щоби і не спізнав. Не той братя мудрий — що язиком на всякий спосіб меле — а той, що хотьби тільки по своєму, а красно та розумно говорить.

ТИМКО. (до себе). Проклятий рекрут!

ТАНАС. Та то правда, що у нас, як хто розумно по своєму заговорить, то більше пошанують його чим других — але тільки між своїми... Але як стане з панамі заходити ся, то вони шанують більше такого, хто до них по панськи заговорить.

ВАСИЛЬ. Не слухайте того! Вони тільки сьміяють ся з такого знімченого або спаношеного хлопа. Бо-ж то так як та виучена сорока, що сама себе не розуміє — а тільки до сьміху приводить, як зачне буцім то по ученому скреготати...

ГЕРШКО. Як той Василь добре говорить. Вже то такої правда, що лїпше жид, як жидівський поляк.

ОЛЯ. То-ж то я рада, що ти собі Василечку мови не змінив — а тобим тебе була і не зрозуміла навіть.

ПАРУБОК. Не нам то неученим судити, хто розумнійший... Та ми сего і не розберем.

ДІВЧИНА. Та правда, що не нам. — От скажіть лучше, чи і там так веселять ся як у нас, та чи танцюють там коли?

ТИМКО. Но там маеш сем розличні фрайдулки. Але танцюють тільки по панськи.

ДІВЧИНА. І ти також з ними танцював?

ТИМКО. Фрайліх. Послухайте!

Спів 5.

По менажі у недзелю,
Давши кабат викрейдоваць,
Вберусь, як стоїть в бефелю
І далей на фрейд танцоваць.

Штерни сьвітять вже з далека,
Уси моц нафіксовані.

При боці голька з легенька
Машеруе — як та напі. (2 рази).

Нехай ся ніхто не важить,
Ображати наші дами!
В дорогу цивіль не влазить,
Ані зачне з камратами!

Бо тоді спізна що має,
До чиненя з вояками
Довго нас поамятае
Зрейтеруе з плейзурами? (2 рази).

ТАНАС. Та і ти також бив ся з тими цивілями?

ТИМКО. То се ве! Го, го! нераз то ішло не на шпас. Раз цум байшпіль, а було то, бачу, в якийсь німецький фештаг, вийшов я на шпацер; гень вайт, аж за місто, де то на деревляних конях їздять. Іду собі — аж ту ся цивіль зі мною зачепив. Я як не вийму шаблї, як не стану його плейзеровати то сюди, то туди, то по руках, то по фусах — на всі зайти. Дивлю ся, а то ціла тьма люда нас обступила, — бачите, щоби свого камрата боронити! Ов зле кепсько! Я виджу, що не спас, тай кажу: Пани цивілі: пардон! а ні, то вшицьким смерть! Но і була фріде!

ПАРУБОК. А тобі за се нічого не було?

ВАСИЛЬ. Нічого — тільки всадили на три місяці до тюрми. (всі сьміють ся).

ТИМКО. (до себе). Варт ду багаже! Научу я тебе — як мене на сьміх виставляти!

ГЕРШКО. Ну що то шкодить! То кождий добрий вояк мусить сидіти в штокгавзі.

ТИМКО. Маеш рехт, Гершку! Гіб шнапс! Або ні — чекай! Ходім камрати до гастгавзу, то і вас почестую.

ДІВЧАТА. А нам пора розійти ся. Добраніч парубята — веселїть ся здорові. (Дівчата розходять ся, парубки за Тимком ідуть до коршми).

ЯВА 8.

Василь і Оля.

ВАСИЛЬ. (дивить ся за Тимком). Хвальцун дурисьвіт.

ОЛЯ. Лиши його, він тобі ще щось злого зробити готов.

ВАСИЛЬ. О досить вже надоїв ми в війську. Хорони Боже від таких наставників.

ОЛЯ. Подякуй Богу, що всьо вже скінчило ся, Та і я горячу молитву Йому винна, що тебе, мій голубе, такого розумного мені вернув. Василю! чи любиш ти свою Олю ще, як давнїйше?

ВАСИЛЬ. О моя зірничко! Поспитай то сонце, сей свїт красний, сю керничку, повірницю мого щастя, а вони тобі посвідчать, чи є для мене хто милїйший від тебе!... Жите мое, душу віддавим за тебе — а ти мене питаєш, чи я тебе люблю? Люблю тя люблю! По тяжкій розлуці, тисячі раз ще більше. Ти плачеш, мій свїте?!

ОЛЯ. То слези щастя — о щоби не змінили ся? (тулить ся до него).

Спів 6.

Дуєт.

Як два серця ся кохають,
Все никне з очий!...
На журбу всю забувають,
На свїт на людий! (2 рази)
І лиш разом хтілиб жити
І пуститись в свїт,
З собов тільки голубитись,
Лиш на себе зріть.

Тодї свїт їм божий раєм,
Палатою хатина.
Вік цілий плыве ручаєм,
Мов одна година!

І так літа за літами
Скоренько минають.
І мов за зьвіздами
Чудним блеском сяють!

(Кінець I. дії.)

ДІЯ 2.

(Коршма — Гершко сидить за шинком, — Тимко при столі, коло него фляшка і келішок.)

ЯВА 1.

(Тимко і Гершко).

ТИМКО. Та Оля гарна дівчина. Вже то і мені вона подобала ся. Але щож, коли Василь вліз її в голову, гей фінд до лянду — і тяжко його буде вибатайлювати. Гм, той Василь все ми влазить в дорогу!... (по хвили) Коби-ж то вона мене полюбила. Ей, то-ж то би був фрайдунок для мене. Га, га, га — а Василь би пукав зі злости!... Е вас! мус моею бути! — Чи-ж то я вже одну дівчину камратам відобрав, хоч були більші штудери як Василь. Гей Гершку, гіб шнапс!

ГЕРШКО. Я дістав тепер фейн горівку: правдива капральська! (наливає).

ТИМКО. (пе) Брр! Іст гут! (наставляє — Гершко наливає другу).

ГЕРШКО. Ге, ге, правда, що навіть у Відни такої не дістанете!...

ТИМКО. (до себе) От може Гершко подасть яку раду... (голосно). Слухай Гершку, порадь мені...

ГЕРШКО. Ну що я маю радити?

ТИМКО. Бачиш, я ся люблю...

ГЕРШКО. Ну, яка ту рада? Най бог помагає.

ТИМКО. Шпасируй здоров! Я люблю Олю Нагірнячку — та хотівбим з нею женити ся...

ГЕРШКО. Ну, чомужби ні — або чи то один віддавав ся...

ТИМКО. Та ба — але як се розпочати...

ГЕРШКО. Овва, нішт а гройсе кунст! Танас да-ти кварту горівки — унд шойн!...

ТИМКО. Но я — то є ріхтіг! Але — коли бо дівчина любить Василя.

ГЕРШКО. Ну, то треба так зробити щоби Тимка любила...

ТИМКО. Гір іст ебен галь фатоль! Ех, щоби як Василя позбути ся!... Слухай Гершку, той Василь — то ферфлюхте вагабунд!...

ГЕРШКО. Вже то правда що він кепські чоловік... Він мені дуже не сподобав ся... То такий йому... дурний гой! Не тільки що сам у мене не напе ся, але ще і другим відмавляє... Ні, а що йому до того — пощо він має мішати ся до мій інтерес? Чи то він тутки вїйт — чи може ксьондз який? Ой, ой — а щоби то було — нехай Бог боронить — як би він ту був вїйт?...

ТИМКО. Хто — він сей — сей рекрут?! — Го го, не дочекає того!

ГЕРШКО. Знаєш що Тимку — я бим тобі порадив, як його позбути ся — но за фатигу — я мушу в той інтерес також щось дістати...

ТИМКО. Говори, говори — дам, що схочеш!

ГЕРШКО. (оглядаючись). Мусим його до арешту дати!

ТИМКО. (урадований). До арешту?! Ой коби то коби!... Га — але як?

ГЕРШКО. Дай руку — що нікому не будеш сказати!...

ТИМКО. (подає руку). Не бій ся Гершуню... — Даю капральське слово, що нікому не скажу!...

ГЕРШКО. (тихше). То-ж слухай: Завтра є ярмарок в місті — вїйт наш також їде — і не верне аж під вечір на ніч. У хаті не буде нікому!... (усьміхаючи ся). Коби тоді можна, (показує назад як би що брав під паху). Ну, та ти вже знаєш?... так... пійти собі до вїйт

на гостину!... А він також його приятель!.. Потому як зачнуть шукати — та знайдуть що у Василь на стрих — будуть зараз його собі звідси взяти...

ТИМКО. Що? я мав би красти? Нікс з того! А нуж дізнали би ся?

ГЕРШКО. На що мають дізнати ся? Не бій ся, я вже то так зробив би, що все було би добре; — а річи то — такої зараз куплю...

ТИМКО. Ні, ні, ес гет ніхт, — не хочу!

ГЕРШКО. (відходить до вікна). Ну, як собі хочеш, — що мені до того?... А тепер ша! — одно слово — бо іде Василь.

ЯВА 2.

Ті і Василь.

ВАСИЛЬ. Здоров Тимку — як ся маеш. Гершку? Чи не було старого Нагірняка?

ГЕРШКО. Ні, нині ще не було! (Василь хоче іти)..

ТИМКО. Чекай камрат! Напий ся келішок, я заплачу!

ВАСИЛЬ. Спасибіг! Я присяг, що не буду пити до самої смерти!

ТИМКО. Ну, я гальт і не хочу, щоби ти „до смерти” пив. Но хтож би то і пив до такої бржицької. — От напий ся цум байшпіль до Гершка.

ВАСИЛЬ. Не жартувавбись собі зі сьвятих річей!... Гершкови не дивувавбим ся, наколи би говорив такі дурниці, але ти християнин — та посьмішкуеш ся з сьвятої присяги? Вір ми Тимку — що то дуже погано!

ТИМКО. Е, вас кіммерт міх дас ан? Вже то я знаю що говорю — і не потребую на те твого ерлабунку! Як хочеш — то іди учити хамів, а мене лиши — бо як зачну учити, то не буде шпасу! (грозить Василеви).

ВАСИЛЬ. Не горячи ся так Тимку, бо від твого гніву ані не ісправлю ся, ані не злякаю ся. Та хоч

дуже мені прикро, що відкидаєш мої добрі ради — але і не накидаю ся. Коли добрі слова тобі не влад, так бувай здоров — та опамятай ся, бо газдіство твое упаде і сам небоже знищиш ся таким житем!.. (відходить).

ЯВА 3.

Ті без Василя.

ТИМКО. Га проклятий коміснопф!.. Пожди, научу я тебе, попамятаєш Тимка доки жити будеш!..

ГЕРШКО. (підходить до Тимка). Ни — і що-ж Тимку? Чи і тепер ще не схочеш моєї ради услухати?..

ТИМКО. Нині, за годину, мушу з ним уладити ся!..

Спів 7.

Присягаю на все в сьвіті.

Що ся люто відомщу!

За зневагу понесену,

В десятеро відплачу.

Нехай кара на мене спаде,

Нехай ясний грім забє!

Я зневаги не дарую

Відбере він за своє! (2 рази).

Най до чорта забираєсь

Щоб не бачив його сьвіт —

Зі мною більше не стрічаєсь,

Коли хоче ще прожить.

Бо клянусь на день білий

На капральську мою честь,

Гірка доля його чекає,

Страшна буде моя мєсть! (2 рази).

(відходить).

ГЕРШКО. (сам). Іх габ ін шойн! Добрий ге-

шефт... Елес геферліх абер ман мус шпекулірен!... Не хотять пити горівки — то з чого я буду жити?...

ЯВА 4.

Гершко і Танас.

ТАНАС. Здоров Гершуню! Іду я з хрестин — та повернув троха до тебе. Ой випостив ся там, випостив!... Запросили бач в куми — та коби хоч келішком почестували. А то ні — та ні! — Що ті люди тепер не вимишлюють? Господи, то правдиве Твое наказанє... Не той то вже сьвіт, Гершку — ні. Тепер вже і в гостину іти — бігме не варта!... От дай квартиру, бо мені аж слина в роті сохне.

ГЕРШКО. А гроші є?

ТАНАС. Та то вже до нашого рахунку будь ласка записати...

ГЕРШКО. Що, до нашого рахунку? Там вже тільки є, що порахувати не можна — а коли я гроші дістану?

ТАНАС. Не бій ся любоньку, не бій, вже ти від мене кривди не будеш мати.

ГЕРШКО. Я знаю, що ви ретельний чоловік, а такой вже не дам... бо... бо в нас тепер таке сьвято, що не можна боргувати.

ТАНАС. Ні, не сьвято, а такой дати не хочеш.

ГЕРШКО. Ну такой правда, що не хочу — бо ви вже мені страх богато винні. А звідки ви будете гроші взяти, щоби мені заплатити?...

ТАНАС. Бій ся Бога, Гершку — хоть одну квартиру — бо прийде ся умерти...

Спів 8.

Арендарю батьку мій!
Дай ми ся напити,
Поборгуй ще днесь гіркої,
Щоб горло скропити!

Бо в сивусі щасте рай
Дай квартиру дай ще дай. (2 рази).

Завтра заплачу гуртом
Нинішне, давнійше,
Лише не збувай жартом,
Наливай скорійше!

Бо в сивусі щасте-рай,
Дай квартиру дайже-ж дай. (2 рази).

Жите мое ти віддам,
Душу, тай все майно,
Лиш повір моїм словам
Дайже-ж — не ховай-но.

Бо в сивусі щасте-рай
Дай квартиру, дайжеж дай. (2 рази).

ГЕРШКО. (наливає і співає).
Що я маю так дати?
Горіфка коштує!
Як всі схотять так взяти,
То я збанкрутує.

ТАНАС.
Бо в сивусі щасте-рай,
Дай квартиру, дай-но дай. (2 рази).

ГЕРШКО.
(разом).

Як всі стануть дармо пити,
То з чогож я буду жити?
Ай вай — ай вай
То з чого я буду жити.

Ну знаєте що Танас? Ви тільки вже мені винен,
що мусите цілу хату спродати, аби все заплатити.
Але напийте ся горівки!... (наливає).

ТАНАС. (пе і співає).

Без сивухи не мож жити —
Треба вмерти — або пити!...

ГЕРШКО. От знаєте що Танас? Але на здоровле
ваше! (наливає і пе, потім дає Танасови). (Входить
двох селян і сідають при другім столі).

МИКИТА ДЖУС. Ану-но арендарю — дай нам квартиру — а доброї.

ГЕРШКО. (іде до шинквасу і подає). Добрий день вам пане Микито... як ся маєте Кобрів — (вертає назад). Видите Танас: На що ви маєте продати хату кому іншому?... Продайте мені — а я вам буду дати ще по дві квартирки шабасівки через цілий місяць.

ТАНАС.

Гріє, палить і морочить,
Без сивухи не мож жить!...

ГЕРШКО. Но чи згода?...

ТАНАС. Та бо я маю жінку тай дитину. А що-ж би вони тогди робили?...

ГЕРШКО. (наливає). На що ви хочете вашу дитину дати за Василь?... Василь має тільки хату, тай трошки гроший, що з війська приніс — а вашу Олю любить Тимко — той капраль — а він багатий — має грунт — коні, воли, корови, та і вам місце буде і стару до себе возьме...

ТАНАС. Та бо Оля любить Василя!...

ГЕРШКО. Е що любить — вус гейст любить?! Послухайте мене Танас. Василь шлюбовав від горівки. — Як ся оженить з вашою Олею, то і вам заборонить горіфки пити. А Тимко мені казав — що як би ся оженив з вашу дитину, то буде вас так любити, що будете в горіфку плавати.

ТАНАС. (урадований). Плавати.

(співає). Ой сивуха то ми рай!

Дай квартиру дай ще дай!

ГЕРШКО. Ні не дам! Перше кажіть, що буде з хатою?

ТАНАС. Дай, дай, — та зроби як хочеш!

(співає). Без сивухи не мож жити,

Треба вмерти, або пити!

ГЕРШКО. Сруль — гей унд ріф ден гойшен шрайбер — фін ді андере штіб... (затирає руки, в сторону). А гіт гешефт! Цвай фегел ауф айнен шус!...

ЯВА 5.

Ті і Скорицький (входить бічними дверми)

ГЕРШКО. Пане писар! Танас хоче продати свою хату. Сідайте — та зробіть документ!...

ПИСАР. (сідає і пише).

ТАНАС. (співає):

Той жиє — хто вміє пити,
Хату продам — буду жити...

ГЕРШКО. Пишіть так: Я нисше підписаний Танас Нагірний, продаю за 129 зр. заге: сто... зр., котрі від Гершка Гольдфіш рихтельно дістав, мою хату під ч. 26. з ґрунтом — коровою одна штука і мала бик — гусми, курми і всіми господарськими знаядами...

ТАНАС. Що!? На то я не годив ся!...

ГЕРШКО. Та на що вам плуга або борони, коли не будете мали що орати.

ТАНАС. (наливає, пе і співає):

Без сивухи не мож жити,
Треба вмерти, або пити...

ГЕРШКО. Ну — тепер дайте хрестик (втискає Танасови перо до руки — робить знак хреста). А тепер ходіть ви люди яко сьвідки. (до селян). Як ся називаєте газди?

1. СЕЛЯНИН. Микита Джус...

ГЕРШКО. Ви пане Микита дайте хрестик. (Микита робить знак) А ви як?

2. СЕЛЯНИН. Панько Кобрів.

ГЕРШКО. Панько Кобрів (робить знак) — так! Напійте ся горівки...

ТАНАС. (співає):

Гріє, палить і морочить,
Без сивухи не мож жить! (засипляє).

ГЕРШКО. (Ховає папір). Габ ін шойн!... Вже мені не вимкне ся!...

Кінець II. дії.

ДІЯ 3.

(Сільська хата. — Оля сидить задумана — і часто поглядає через вікно — Гафія пряде).

ЯВА 1.

Гафія і Оля.

ГАФІЯ. Ти знов сумна Олю? Що тобі не достає?

ОЛЯ. О мамцю дорога! Щось на серцю так тяжко — що навіть не знаю — як се розібрати... Василь так довго не приходить — а він вже повинен бути... Щоби яке нещасте йому не стало ся... Бою ся щоби Тимко йому що злого не зробив. Вони так ненавидять ся!... Вчора мамко здибали ся з собою: Тимко говорив з парубками щось про образи — та сказав сьміючи ся що не поклав би жадного сьвятого над своєю головою, бо би міг ще в ночі увірвати ся — та його побити. Всі в сьміх а Василь зачав йому докоряти: що не шанує сьвятощів, та що такі дурниці повинен для себе задержати а не робити між людьми соблазні. — На те Тимко так ся розсердив, що аж страх казати. Та бу-лوبي прийшло між ними до бійки, як би я не розрадила Василя, щоби дав спокій. Тимко зачав відказувати на нього такими словами — що аж земля та серце здрожало, а я взяла Василя за руку — та відтягнула з того місця...

ГАФІЯ. Не бій ся дитинко! Василь відьажний та сильний парубок, не дасть собі нич від Тимка зробити. (по хвили). Чи батька не було дома, моя дитинко?

ОЛЯ. Видите мамко, забулам і сказати. — Розказуючи про своє горе — вилетіло се мені з голови; — Тато прийшли до дому такі щось маркотні, та бліді, що я погадала собі, чи не слабі вони? А вони на те: О ні, моя дитинко, не слабій я... Потому поцілували мене в голову — тай заплакали... а так тяженько, що і мені слези поляли ся. А потім зараз десь вийшли, не сказавши вже більше нічого... *

ГАФІЯ. (до себе). Чи не притрафило ся йому що злого?... Вже-ж то і я зауважила, що від вчера, як прийшов з коршми трохи підхмилений, навіть словом не відозвав ся до нас... (голосно). Заткай-но Олю, вікно яким платком... бо на дворі щось похмарило ся, тай вітер сильно дує!...

ОЛЯ. Щоби та буря хоч нас оминула — бо мені серце моя мамко щось дуже не доброго віщує.

ГАФІЯ. Не бій ся дитинко! Нічо нам при божій ласці, не стане ся злого. (Гладить Олю по лици). От пійди но Олюцю до городу, та нажни, заким дощ пустить ся — буряну для корови — а при праці, все лихо промине... (Оля бере серп і відходить).

ГАФІЯ. (сама). Насильно укрилам ся перед Олею — бо і моє серце чогось неспокоїне... Нині у нас на шопі пугач так сумно запугував, а се не добра ворожба... Не дай лиш Боже чиеї смерти... Коби тільки скорше старий повернув то не булоби так лячно, як самій... О Боже — він часто тепер забуває ся, а був то колись працювитий чоловік... (задумує ся). Як наше майно нищить ся, як топить ся в горівці давнійший добуток.

ЯВА 2.

Гафія і Гершко.

ГЕРШКО. Як ся маєте Гафія? Чоловік нема? Я маю з ним інтерес!...

ГАФІЯ. (холодно). Нема. — (до себе). От, — злодій нашого щастя...

ГЕРШКО. А де-ж він пійшов?

ГАФІЯ. Таж ти ліпше знаєш, бо ся дуже з ним заприязнив.

ГЕРШКО. Ну що я тому винен, що він любить горіфки? А Василь не був?

ГАФІЯ. (зі здивованєм). А тобі на що Василя?

ГЕРШКО. Як то на що? Пив, тай не заплатив — а тепер не показує ся.

ГАФІЯ. Не правда нехристе! Василь шлюбував, Василь не пе твоєї парухи!

ГЕРШКО. Ой, ой чому не пе, щоби так всі пили...

ГАФІЯ. (в сторону). Га, Боже, воля твоя свята.

ГЕРШКО. Ай вай, а хто то вікна так повиштуркував?...

ГАФІЯ. (змішана). То... то... скотина — наша корова...

ГЕРШКО. А то мале бик — від тої сивої корови — чи вже велике — нівроку — виросло?...

ГАФІЯ. Я його вчера продала.

ГЕРШКО. Що?! як то продала — як ти сьміла продати, коли то моє бик. Я маю від Танас документ, що то моє бик, моє хата, моє корова, моє гуски, моє курки... Я вам позволив в мою хату мешкати — а ви мені мій товар будете продати. — То рабунок, то гвалт!... Де Танас! Я вам буду зараз відси викинути. (Зі злостію вибігає).

ГАФІЯ. (сама). Га, тепер розумію — для чого Танас був такий мовчаливий... Господи, до того вже прийшло, що ми вже не в власній хаті, а працюєм для нехриста-жида? О Боже, за що нас так тяжко караєш?...

ЯВА 3.

Гафія і Тимко.

ТИМКО. Сервус стара! Маю до вас діло: Чи Олі нема?

ГАФІЯ. Ні на городі. (до себе) Чого би він хотів?!

ТИМКО. Но то ганц ріхтіг, що її не застав-ем, бо перше мушу від вас ерлябунок мати!

ГАФІЯ. Яке-ж в тебе діло до мене?

ТИМКО. От, по що тут довго блукати манівцями? Скажу від разу — що мене тут гальт привело! Послухайте:

Спів 9.

Гей, від збруї серця стигнуть,
А від кулі люди гинуть!
При дівчині чорнобривці,
Тратять волю свою хлопці.

Я-ж по світі набукав ся,
Куль і збруї не бояв ся,
Як побачив дівча гарне,
Для неї дав бим жите марне!

Давбим душу, давбим долю
Давбим все за вашу Олю,
За її гарні чорні брови,
Давбим „шаржу” без намови.

Гей, чи капраль, чи гефрейтер,
Вшицько без неї дутка варте,
В неї рекрутом яб покірно
Служив аж до смерти вірно!

Зо, зо пані матко! Я люблю Олю — та хотів бим
з нею женити ся...

ГАФІЯ. Бог з тобою Тимку! Для Олі є вже чоло-
вік!

ТИМКО. Я то вшицько знаю як ся патрить! Але
послухайте мене Танасихо: Василь вас тільки впро-
вадить в нещастє! Доки він був уцтивим парубком,
но — то і я не мав нікс пржеців тому — і був бим
гальт відступив... Але я люблю Олю, та не хочу, щоби
вона з ним вік свій потеряла. — Василь бо тепер став
ся ферфлюхт вагабунд! З гастгавзу не вилазить, та
чув-єм що заходить там з жидом в бардз нечисті
каншаhti... От і тепер мельдував Гершко, що має
до него якусь пильну справу!... То-ж не тільки, що
протратив весь шпарунок, що приніс з війська — але
чую, що наборг зачав вже брати... А вшицько що
з того буде — самі здорові знаєте.

ГАФІЯ. Се не правда! Ви всі в змові. Він ніколи
такого зла не допускав ся!

ТИМКО. Ну вірте — або і ні — то ми гальт алес айнс! Але чую, що з вами не дуже фест стоїть!... Старий пе — а не платить! Небавком прийдесь і вам пустити тут жида — щоби в газдівстві вас злюзував...

ГАФІЯ. Так що-ж? На жебри не пійдем! Будем працювати, тай не загинем...

ТИМКО. Я того не кажу, але коли любите свою Олю — то не схочете, щоби вона в комірнім поневіряла ся... Я досить богатий, газдівство є як ся патрить, то і для вас знайшлаби ся там квартира — щобисьте супокійно та без фрасунку жили!...

ЯВА 4.

Ті і Оля (вбігає).

ОЛЯ. Мамко люба! Війта обікрали — всьо йому забрали злі люди... Тепер перетрясає він з десятниками хати — чи якого сліду не найде...

ТИМКО. (в сторону). Ага, зачинає ся вже баталія!

ОЛЯ. (спостерігає Тимка). А, Тимко ту?...

ТИМКО. У вас в селі від якогось часу, щось дуже гальт взяли ся до того заробкованя!...

ОЛЯ. (оглядає ся боязливо). Тата нема?...

ТИМКО. Що-ж ти Олю так штиво мене пантруеш? Чи боїш ся мене?

ОЛЯ. Ні, але ти мене вчера так налякав, що чогось мені страшно, як тебе побачу...

ТИМКО. Не бій ся душко — нічо тобі не стане ся, — ох, щоби я дав гальт за те — щоби ти мене не лякала ся...

ОЛЯ. Я тебе і не лякаю ся — як ти так, як тепер говориш. Тільки бою ся — коли ти з Василем так як вчера свариш ся, бою ся, щоби коли собі ще що злого не зробили...

ТИМКО. (в сторону). Доннер веттер!... Тільки Василь її все на гадці! (голосно). Видиш люба Олю — я бим йому нічого не казав. Але по щож він так все хвалить ся — будьто би був прав, коли я добре знаю, що він нас всіх тільки обманює... От і тепер,

хто знає що робить. — Може добре коло варгатої Парані ходить на шильдваху — а тебе обдурює, що любить над всіх...

ГАФІЯ. (до себе). Сама не знаю — як маю о тім думати!...

ОЛЯ. (видивившись на Тимка). Що ти сказав Тимку?! О ні, ні! Ходім мамко напротив тата, бо тут в хаті так душно!...

ТИМКО. Початок добрий — нур лянґзам, а дійдем до ціли!

ЯВА 5.

Ті, вїт, присяжний і писар.

ВІЙТ. Вибачайте — коли мое нещасте і вас також трафить! Не знаєте де Василь?

ГАФІЯ. Василь! Пійшов до міста на купно.

ВІЙТ. Га на купно!... Ой накупив много — тільки, що без грошей!...

ОЛЯ. Що ви говорите?! то лож!...

ВІЙТ. О ні дитинко! На нещасте твое не лож... Перетрісаючи хати, зайшлисьмо і до Василевої! Видів я добре, як стара мати поблідла, коли довідала ся — чого ми прийшли. Однак не прийшло се нікому і на гадку, щоби то була Василя справка. — Перетрісалисьмо — от так — тільки для виду, аж на споді знаходить писар мою бекешку, закенену поміж стріху — та прикриту старанно гороховянкою... Подумав-ем собі: Богу дякувати, маю вже свою працю — та нуж перетрясати цілу хату... Але що-ж, не дурний, не зіставив нічо в дома... Ще лиш пізнав-ем кавалок з пошевки... десь аж на споді скрині, та і піре, котре зараз взяв-ем...

ПРИСЯЖНИЙ. І хто би то сподівав ся по такім честнім парубку такої огиди... А стар² що то тільки в церкві все сиділа — як вона красно відпирала ся, та удавала, що нічо не знає...

ТИМКО. Яж вам не мельдував, що той Василь великий шпіцуб!...

ПРИСЯЖНИЙ. Але-ж бо то і штудерний! І хто би то поміркував!...

ВІЙТ. Не теряймо часу дорогого. — Може ще зможем його в місті перехопити, та віддати під суд людський!...

ТИМКО. Чекайте пане вуйце, я вам допоможу!

ЯВА 6.

Оля і Гафія.

ОЛЯ. (як би пробудила ся зі сну). Мамо, що се було?... чого ті люди хотіли? Чи мені причуло ся? Василь?... Василь мав би красти? О ні, се лож!... Завзяли ся злі люди, щоби нас погубити!... Га де він тепер, скажіть, де мій сокіл дів ся? Ходім, ходім мамко за ним пошукати!... (хоче іти).

ГАФІЯ. (задержує Олю) Успокій ся Олю!...

ОЛЯ. Пустіть, пустіть мене! Я мушу його остерегти. Ох, бо його возьмуть — замкнуть в кайдани! Погляньте лиш мамо, як їм спішно дуже!...

ГАФІЯ. Господи, що з нею стало ся?...

ОЛЯ. Цитьте, цитьте мамо. Він чистий, невинний!... Я його обороню!... Лиш на правці пійду, полечу стрілою, щоби їх перегнати!... (вибігає).

ГАФІЯ. Доню моя Олю! Підожди, що ти робиш!...
Кінець III. дії.

ДІЯ 4.

(Ліс. — По заду дорога в гору, злучена над деброю містком. Пізний вечер).

ЯВА 1.

(Оля і Гафія сплять на мураві між деревами).

ГАФІЯ. Спи спокійно дитинко люба!... Най тя ангел божій своїми крильми хоронить... Той сон тебе

укріпите! А тобі сил, тобі здоровля треба, бо то одно багатство, що нині нам лишилось!...

Спів 10.

Чи-ж я погадала, о бідна дитинко,
Чи-ж мені хоч снилось о такій судьбі,
Що не будем мати де пробути днинку,
По людях тулитись в тяженькій журбі...

Такого нещастя чим ся сподівала —
Колим тя плекала — тулила к собі,
Як-есь по лісочку цвіточки збирала,
По полі літала, гуляла в саді.

Ах деж ся поділа та днина щаслива,
Як-есь уквітчана цвітами в гаю,
У церкві пишніла, мов пава красна,
Роскішна, і гожа мов днина в маю.

Чому-ж люта буря крила розпустила,
І страшні громи на нас навела,
Дівоче серце тяженько зранила —
Із хати прогнала, прогнала з села?...

О, Танасе, Танасе! Най ти Бог не памятає нашої тяжкої кривди! Най тобі земля легка буде!... І ти ся намучив за свою провину. Спочивай спокійно!... (по хвилі). Вже темно стало, на дворі захмарило ся!... Щоби хоч провести сю ніч без дощу!... Негідний нехристе!... Не уважав-есь на горе бідної матери, на просьби мої... а вигнав під люту ніч з хорою дитиною!... Бог ти се колись нагородить!... Як тяжко було працяти ся з тими місцями, де щастя минуло, де кожний куточок моя нога доптала, кожду пядь землиці рука управляла... Ух, як холодно! (скидає сірак і накриває ним Олю). Не тобі дитинко ту ночувати! Пійду випрошу куток який у людей, щоби хоть нині схоронити ся... (хоче відходити).

ОЛЯ. (Через сон). Поверне!...

ГАФІЯ. Ах, вже будить ся!...

ОЛЯ. (як передтим). Коби тільки скоро!...

ГАФІЯ. Щось снить ся її...

ОЛЯ. (будить ся). Де я?! Що зі мною стало ся?..
Хто ту?!

ГАФІЯ. Бог з тобою Олюню! Ти троха спала.
Пригадай собі тільки!..

ОЛЯ. Так правда... Ох який солодкий сон я мала!..
Мамо мені снило, ся що він повертає до нас!..

ГАФІЯ. Поверне, поверне, тільки будь терпелива!

ОЛЯ. О ні, я цілком вже спокійна... мені так легко тепер на серци... Послухайте мамо, що мені снило ся! Сидимо собі з Василем на якийсь горі Довкола нас великі ліси — а перед нами безодня пропасть, що аж лячно було подивити ся... І тільки шум потоку переривав тишину, а зірки визираючи з його срібної води, моргали до нас, мов би хотіли перестеречи, як небезпечне місце вибралисьмо... Однакож ми на се не зважали. Так нам мило було — так солодко, що про всьо инше забули... Нараз хтось за нами зареготав ся Я налякала ся і сильно Василя обняла, но зла сила розділила нас, а я тільки побачила як Василь в глибину летів... Ту всьо щезло з моїх очий!.. а коли я отямилася — почувала начеб солодкий голос з небес: Бог з тобою моя дитино! Він справедливий, не дасть невинним пропасти — а оглянувши ся побачила я мого Василечка як здоров та веселий усьміхав ся до мене...

ГАФІЯ. Красний то був сон, моя Олю — а кажуть що сні від Бога походять...

ОЛЯ. Неправда-ж моя мамо — що такий сон покріпити може?... О я від разу дорога мамко — казала, що він невинний, що се лиш якісь вороги на него завзяли ся! І я предчуваю, що скоро з ним побачусь — а тоді жадна сила вже нас не розлучить!..

ГАФІЯ. Розговорила ся Олю — а тобі те пошкодити може... От покріпись троха, — ту є хліб в платині — я тимчасом скочу поміж люди, щоби випросити для нас о притулок.

ОЛЯ. Та на що се мамо?... Чи-ж не одно булоби тут нам переспатись?..

ГАФІЯ. Ні, ні моя доню! Відай буде буря!... А ти і без сего ще не здорова! Сідай-же дитинко, та зважай на річи! — А не бій ся нічого, я сей час поверну! (цілує Олю і відходить).

ЯВА 2.

Оля сама.

ОЛЯ. (дивить ся в сторону кудя Гафія відійшла). Бідна, дорога мамка!... Скільки то лиха, скільки горя припало нараз тобі знести!... А однакож ти не упадаєш, та ще стараєш ся і про мене!... (по хвили). Все нас лишило! дружба сердечна, веселі подруги, — всьо пощезало разом з нашим щастем... Ти один лиш Боже — о, Ти не опустиш!

Спів 11.

Отче небесний, Тебе я молю,
Глянь милостиво, улєкши ми долю!
Не дай пропасти в тяженькій добі,
Не дай побіди лукавій злобі!
 Ти, що великим сьвітом владаєш,
 Що буйним цьвітом землю вкриваєш,
 Що ясным сонцем так мудро керуєш!...
 Ти щирі мольби нещасної почуєш!...
Дай неньці рідній щасте дочесне,
Батькови мому царство небесне,
Мене в опіку возьми сьвятійшу,
Забудь на всяку провину давнійшу!
Я в Тебе вірю, в Тебе уповаю.
В Тобі, о Боже я надію маю:
Бо Ти один лиш, кожду гадку знаєш,
Викриєш правду — а зло укараєш!

ЯВА 3.

Оля і Тимко.

ТИМКО. Гу! гу, гу!... Яке ферфлюхте зимно!...

Шишки так дрожать — мов рекрутови на муштрі!

ОЛЯ. Боже!... Тимко (криє ся за дерево).

ТИМКО. (потирає руки). Погано! Крейц доннер веттер, треба покріпити ся!... (витягає фляшку) Ге, ге, хоть тої парухи тепер ми не бракне... (пе).

ОЛЯ. Що він тут робити може?

ТИМКО. А, — іст гут!... Пече мов скажена! (ховає фляшку). Тепер і з чортом мігбим побороти ся!...

ОЛЯ. Його присутність не вістить нічого доброго!

ТИМКО. (позирає в сторону). Ге, ге крейц доннер веттер! Сам чорт помагає!... На дворі темно, хоч очи вибери, а вітер гудить, що і пса навіть не вигнав-бись з хати!...

ОЛЯ. Що в него на думці?

ТИМКО. Чи тільки Скроцький уладив ся?... Го, го! той Скроцький то фермаледайте гудскер! Ой штудер він, штудер, — хитрий з біса — як той лис! Знає як ся патрить в поле вивести, що і не утямиш ся!... Але варт брудерку! — Не на дурня трафив!... (чути кроки). Ага, се мабудь він вже машерує (глядишь).

ОЛЯ. Матїнко пречиста, — коби мене хоч не побачив!... (тулить ся за деревом).

ЯВА 4.

Ті і Скорицький.

ТИМКО. (іде в сторону з відки Скроцький надходить). Тс, тс! Га гов, сюда!... Я тут!

ОЛЯ. Мабудь кличе ще когось!...

СКОРИЦЬКИЙ. (входячи). Якаж то днесь страшна пїтьма! Гарний час маєм!...

ТИМКО. Но і що-ж — чи вшицко фертіг?

СКОРИЦЬКИЙ. В найлучшім порядку... Сподію ся, що не буде жадної перепони: Сторож у Гершка хропе мов нанятый — а собаки послули сном вічним!... Тепер лиш відважно — а сердега панисько наш і не стямить ся як стане голий мов сьвятий турецький!...

ОЛЯ. Тут іде о крадіж!...

ТИМКО. Ге, ге, крейц доннер веттер!... Але, слухайно брудерку: Скажи мені — чому то я маю все в огонь лізти — коли ти собі вигідненько — ось так! гальт ганц комод по шильдваху ходиш? От знаєш що? аблюзуймо ся нині: Ти іди в середину, а я возьму шильдвах! Ге, і що-ж ти на се?...

(Оля посуває ся близше).

СКОРИЦЬКИЙ. (оглядаючи ся). Тс, ст! Щось зашелестіло: Говорім тихше, щоби хто часом нас не підслухав!...

ТИМКО. (оглядаючи ся також). Ге, ге брудерку! Який же з тебе боягуз! Вітер листем рушив — а тобі вже хтось і причуваєсь!...

СКОРИЦЬКИЙ. Ба, ба, мій друже! Осторожність передівсім!... Ану-ж би який непрошений гість підслухував нас!...

ТИМКО. Ну нехай там буде і на твоїм! Говорім гальт тихше!... Але, але камрат вертаймо до річи: — якже-ж з нами буде.

СКОРИЦЬКИЙ. О щож то ходил ?

ТИМКО. Ха, ха! Хибаж ти забув вже о що я питав ся?

СКОРИЦЬКИЙ. Але-ж любий Тимку! Що тут толковати? Як одно так і друге становиско дуже важне. Та-ж сам здоров знаєш, що як би один з нас не стеріг з надвору — другий в середині не був би безгечний.

ОЛЯ. (до себе). Не сподівалам ся, аби Тимко так низько упав!...

ТИМКО. Ет, не микить брудерку — не о тее ходить! Твое місце і я би потрафив заняти — так ти мене не хочеш до нього допустити!... Але от що! я тобі розтолкую, для чого се діє ся: Ти камрате — з заяцем відай за пан брат — та боїш ся, щоби золів коли не погубив, як прийде драпака дати!...

СКОРИЦЬКИЙ. Ге, ге, ге, жартуєш!... Чи-ж то я тобі не дав доводів відваги?...

ТИМКО. Відваги? Ха, ха, ха! В фусах брате, в фусах — знаю я тебе добре!...

СКОРИЦЬКИЙ. Вже ти чогось злий на мене!

ТИМКО. Злий — та не зовшицькім — я шпасу не люблю! Слухай Скорицький: Послідний раз з тобою камратую — коли сього нині не заробим не розталюєш вшицько нах дер форшріфт — на дві рівні пайки!...

СКОРИЦЬКИЙ. (солодко). А чи-ж я тебе коли обманював?

ТИМКО. Но, но перестаньмо гальт о тім — а памятай, що слова додержу!...

СКОРИЦЬКИЙ. Любий Тимку! Тобі днесь щось відай придибало ся? Вір мені як з рідним братом все з тобою ділив ся!...

ТИМКО. Е! крейц доннер веттер. Не плети дурниць! Хиба-ж то я дитина? Може тих кілька „феців” Кучкурея — щосьте мені з Гершком мов тій собаці під „фуси” кинули — була половина? А з Штудерного кіньми як пійшло?...

ОЛЯ. (до себе). То се опирі, що по наших селі ходять?...

ТИМКО. Чи може Гершкова горівка мала за вшицько вистарчити? А від Горішного що я дістав?

ОЛЯ. (до себе). Боже, що я чую?!

СКОРИЦЬКИЙ. Таже се задля Олі...

ТИМКО. Гріс діх Гот за те — спасибіг за ласку. Що мені по дівці, що мене не хоче!...

ОЛЯ. (хватає ся за голову, до себе). Га вжем дійшла кінця!... Боже, що мені робити?...

СКОРИЦЬКИЙ. Сам так хотів-есь — був-есь за гордий від нас щось приймати...

ОЛЯ. (до себе). Кидаюсь в пропасть, Боже веди мене!... (стає перед Тимком, оба мов ражені).

СКОРИЦЬКИЙ. Зрада!... (нижком відходить).

ТИМКО. Доннер веттер! Оля?!...

ОЛЯ. (в голос). Га знайшлам тя на кінець, відкрилам твої плюгаві діла?! Тепер жадна сила нас не розділить, доки сьвіт не дізнає ся о твоїх діявольських

справках, доки не спочинеш в темній тюрмі, де невинного Василя загнав!

ТИМКО. (охолонувши). Ти мене до тюрми? Ха, ха, ха — дурна дівко! Хиба-ж ти не знаєш, що ти в моїй силі!... Скорицький, ану но заткай її сей красний ротик, щоби від вітру часом не спорчив ся!... (оглядає ся). Крейц доннер веттер! А він де подів ся! Ха, ха, ха! Мабудь не любить дівчат, коли так скоро виніс ся!...

ОЛЯ. Боже, що я наробила?... (хоче утікати).

ТИМКО. (задержуючи). Го, го! гальт серденько! куди-ж то так скоро?... Тут дорога ховзка, ще ніжки поломиш!

ОЛЯ. Пусти мене — на милість Бога! Ратуйте, ратуйте!...

ТИМКО. Но, но, тихо серце — тихо! Ще тобі пошкодить... Ходи-ж сюда душко — но ходи же най тебе уповию?... (виймає платок і хоче ним затикати Олі губу).

ОЛЯ. Ратуйте, ратуйте!... (термосять ся).

(Чути голоси з далека). Олю, Олю! Де ти?...

ОЛЯ. (почула голоси). Сюда, сюда ратуйте!...

ТИМКО. (пускає Олю). Га, хто се? Ферфлюхт доннер веттер! (хоче відійти).

ОЛЯ. (заступає дорогу). Га, тепер ти мій! Прийшла моя черга!...

ТИМКО. Прокляте!... Пусти мене нещасна!...

ОЛЯ. Не пуцу, не пуцу! Сюда, сюда скорше!

ТИМКО. Проч від мене. Пускай коли кажу! (тручає Олю від себе так, що вона падає на землю — а сам утікає в гору).

ЯВА 5.

Ті, Гафія і двох парубків (оба з запаленими лучинами).

ГАФІЯ. Що тут за крик? Олю, Олю, де ти?!

ОЛЯ. (підносить ся з землі). Держіть його, ловіть!

Там, там Тимко... Се він!... Він Василя в тюрму всадив, він обікрав війта!...

(Парубки пускають ся в погоню за Тимком).

ТИМКО. (показує ся на містку в горі). Га вигралисьте на тепер справу!... Але ми ся ще побачим — коли чорт дозволить! (чути ломіт дощок на мості — потім крик — Тимко падає в пропасть).

ПАРУБОК. (на горі). Не трудіть ся! Бог його вже сам покарав!...

Кінець IV. дії.

ДІЯ 5.

Площа. — Парубки і дівчата розговорюють з собою.
— Старші сидять при боці.

Спів 12.

Х о р.

Нині день сьвятий, неділя сьвята!

То-ж сьвяткуймо,

Не дармуймо

В нас кров молода!...

Нині день сьвятий — роботи нема.

Веселім ся,

Не журім ся,

Хто-ж біди не знає!

Нині день сьвятий, усміхаєсь нам!

Хто дармує,

Не працює,

Най горює сам!

Нині день сьвятий, сьвяточна пора.

То-ж гуляймо

І співаймо

Скрипка нам загра!...

Нині день сьвятий — танець заведім,

Дівчат милих ,

І красеньких
Стане нам всім.

(Починають танець — підчас котрого парубки і дівчата приспівують).

1. ПАРУБОК.

Гуляймо си братя милі
Гуляймо, гуляймо.
Завтра рано із досьвітком
До праці вставаймо.

2. ПАРУБОК.

Неділеньку Божу, Божу
Треба усьвятити,
Як не будем танцювати,
Не схочесь робити.

1. ПАРУБОК.

В одній хаті ся родили —
Два братя соколи,
Вороги їх розлучили,
Щоб никли поволи.

2. ПАРУБОК.

На долині керниченька,
Чиста в неї вода,
Ой не буде доти долі,
Доки в нас незгода!

1. ПАРУБОК.

І на галицькій землиці
Добро засіє —
Бо в нас нарід не лїнівий,
Добру волю має!... — — — — —

ВСІ.

Гуляймо си братя милі
Гуляймо, гуляймо,
Завтра рано із досьвітком,
До праці вставаймо!

(підчас співу парубок виступає на перед, всі перестають танцювати).

1. СЕЛЯНИН. Но і що-ж куме, будем робити?

2. СЕЛЯНИН. Троха ще пригляньмо ся, потім пійдемо спати...

1. СЕЛЯНИН. Не так то бувало за наших часів. Молодіж охоча до танцю, до чарки... Як ся бувало добре підохотить, тоді то танець по всіх кутах водить. кождий заспіває, то щось приговорить, що аж мило стане і слухати ся хоче... Бо-ж то по чарці — і світ веселійшій, і дівча милійше!... А т пер що, Бог знає як іде охота від коли без чарки стали забавляти ся... Молодь береже ся — дівча ледви цмокне — тай забава рве ся, весіля коротке. А нам старим нема що і робити хиба пійти в кутик сісти тай дрімати...

2. СЕЛЯНИН. Нам і не до того... А їм в здоровле іде така втіха. Бо прецінь де статок, там нема і лиха...

1. СЕЛЯНИН. А яке лихо у нас ся лучило?

1. ПАРУБОК. Всіляко батьку — воно там бувало... А тепер за те, як маєм до волі розійдемо ся мирно — чесно як пристало. І сварні не буде, гроша не стратим, що від батьків спаде, в купці заховаєм. Волієм, батьку так забавляти ся, як маємо всьо майно жидам в руки дати...

1. СЕЛЯНИН. Як випеш чарку, то ся не зруйнуеш а тільки здоровшим, веселійшим почуеш ся!

1. ПАРУБОК. Коли будем любити ся, буде нам весело. Бог дасть здоровле і скажемо сьміло: Забирай ся арендарю, не зможеш ту жити, мисьмо Богу прися гали, що не будем пити!

Всі. Так не будем пити!

1. СЕЛЯНИН. Бувайте здорові, чесні господарі!... Зле ся в світі діє, нема що робити, коли старих молодики хотять розуму учити, (відходить).

Всі. Розсердив ся старий.

2. ПАРУБОК. Певно пійшов до Гершка на скаргу.

3. ПАРУБОК. Шукати потіхи!...

1. ПАРУБОК. Ой, він його так потішить, як небіщика Нагірняка!...

ДІВЧИНА. Дивіть ся, дивіть ся, як хтось біжить сюда...

Всі. Та-ж то наш Михась...

1. ПАРУБОК. Мусить щось нового знати, бо біжить, аж засапав ся...

ЯВА 2.

Ті і Михась.

МИХАСЬ. Чи чулисьте — чи чулисьте?

ВСІ. Що стало ся, чи вовк здох в лісі, вода запалила ся?...

МИХАСЬ. Василь вернув ся — правдиві злодії знайшли ся, та всі з нашого села...

ШТУДЕРНИЙ. Що злодіїв винайшли? То-ж вернуть ся мої коні — мої любі соколята!

ДІВЧИНА. Та скажи хто вони, та як їх виловили?

МИХАСЬ. Було то ось так: Ви чули, що Гершко прогнав Олю з Танасихою з хати. Біднята не мали де подіти ся, та пійшли гень, аж під дебру, недалеко моста... А що на дворі під ніч засупило ся, вбігла стара до нас щобисьмо у себе їх заночували... Дівча тимчасом лишило ся у лісі. Аж нараз чує! туй туй коло неї: як Тимко та писар змовляли ся красти. Приговорюють ба се, ба то — почали сварити ся і ось так висповідали все. Якже узріли опісля, що Оля їх підслухала. — Падоньку тяженький, мала-ж вона мала... Ой так, була би марно зійшла з сего сьвіта, якбисьмо власне в сам час не приспіли. Тимко як нас побачив, зачав утікати та зупинив ся, аж на самім мості. Відай не знав сердега, що міст був в напрямі — бо гнав мов бішений простісенько в пролом... Та тільки побачилисьмо, як злетів нагло стрім голов в дебру!...

ВСІ. Господи сьвятий, Матенько пречиста!...

МИХАСЬ. Ми дали зараз в місто знати, та як прийшла жандармерія, знайшла його ледви що живого та страшно покаліченого. В сей час признав ся до всього, то його взяли з собою, а Василя пустили до дому!

ШТУДЕРНИЙ. Мій ти милий Боже! Як то не можна поверховно людей судити... Та-ж я його гостив мов рідного брата — а він — мошенник якийсь — мене обікрав!...

МИХАСЬ. А Гершко, то перший їх спільник.

ВСІ. Як то і Гершко також!...

МИХАСЬ. Так, так, до него лиш заносили тай там переховували.

ШТУДЕРНИЙ. І писар і Гершко! Ото ся дібрали!

ДІВЧИНА. А їх ще не зловили?

МИХАСЬ. Писар дав відай ногам знати — та щез як під воду. Тільки Гершка вже взяли, та повели до суду — а він лиш трясе ся, та все йно белькоче, що се гвалт, що напасть на него!...

СЕЛЯНИН. То-ж то Бог радість до села зсилає, що позбулисьмо ся наконець тих тяжких ворогів...

МИХАСЬ. Дивіть, дивіть! Ось там Василь з Олею з міста повертають. Бачте, яка у них радість!

ШТУДЕРНИЙ. А як то їм спішно, що ледви стара Танасиха за ними здужає!...

ДІВЧАТА. Ходім — та повитаймо їх!

МИХАСЬ. Не трудіть ся дармо — вони тут звертають!

ВСІ. От вже і надходять!

ЯВА 3.

Ті, Василь, Оля і Гафія.

ВАСИЛЬ. Здорові братя, гаразд, що веселі — то і я з вами повеселю ся, а мені і моїй Олі забавити ся належить по такій тяжкій журбі.

ВСІ. Бідний Василю, бідна Олю, як намучили ся через того клятого Тимка — але він тепер відпокутує в десятеро.

ВАСИЛЬ. Такий то кінець тому буває, хто забуваючи, що йому праця і труд від Бога призначена, панувати хоче. Маєте примір братя, тож вистерігайте ся попасти в блуд Тимка — а тоді не буде в нас нещастя — не буде п'яків та дармоїдів. Берім ся щиро до праці і до науки, а добро засяє на нашій землі.

Спів 13.

Гей працюймо українські діти,
Українські соколята,
А добро буде на світі,
Не порожна хата.

Всі. Гей працюймо, українські діти,
Українські соколята,
А добро буде на світі,
Не порожна хата.

То-ж тут разом руки даймо
Щиро працювати —
І в нещастю, горю, смутку,
Собі помагати.

(Всі беруть ся за руки).

Кінець.

